

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی الهیات (گرایش علوم قرآن و حدیث)

اهانت به مقدسات از دیدگاه قرآن کریم

توسط

فرحناز ذکری

استاد راهنما

جناب آقای دکتر علی اکبر کلانتری

بهمن ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب فرحناز ذکری دانشجوی (۸۸۰۱۲۷) رشته ی الهیات و معارف اسلامی گرایش علوم قرآن و حدیث دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی اظهار می کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده ام نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته ام. همچنین اظهار می کنم که تحقیق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعهد می نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : فرحناز ذکری

امضاء و تاریخ : ۱۳۹۰/ ۱۱ / ۱۵

به نام خدا

اهانت به مقدسات از دیدگاه قرآن کریم

به وسیله ی:
فرحناز ذکری

پایان نامه
ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی:
الهیات و معارف اسلامی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : عالی

دکتر علی اکبر کلانتری ، دانشیار بخش الهیات و معارف اسلامی (استاد راهنما)

دکتر مهدی احمدی ، استادیار بخش الهیات و معارف اسلامی

دکتر محمد هادی زبرجد ، استادیار بخش الهیات و معارف اسلامی

بهمن ماه ۱۳۹۰

تقدیم بہ

سرور زنان عالم، خانم فاطمہ زہرا (سلام اللہ علیہا) کہ ہرچہ داریم از ایشان

و فرزندان پاکشان است.

سپاسگزاری

با سپاس از خداوند یکتا که زبان و قلم از سپاسگزاری او قاصر است و با سپاس از تمام کسانی که برایم زحمت کشیده اند. جا دارد از استاد محترم، جناب آقای دکتر کلانتری که با راهنمایی ها و تشویق هایشان مرا در این کار یاری دادند کمال قدردانی و تشکر را به عمل آورم؛ همچنین زحمات اساتید محترم، جناب آقای دکتر زبرجد و جناب آقای دکتر احمدی را ارج می نهم؛

و از همسر و فرزندان و داماد عزیزم که کاستی ها را تحمل نمودند و هم چنین از مادر مهربان و فداکارم و از خواهران و برادرانم تشکر می نمایم.

لازم می دانم یادی نموده باشم از پدر بزرگوام و برای ایشان علو درجات را از خداوند بزرگ مسألت دارم.

همچنین از همکاری مسئولین بخش الهیات به خصوص سرکار خانم حسینی و ملک زاده و همین طور دکتر هادیان و خانم ها کیانی و علوی تشکر می کنم.

چکیده

اهانت به مقدسات از دیدگاه قرآن کریم

به کوشش

فرحناز ذکری

سرچشمه و منشأ قداست خداوند است و همه امور مقدس، قداست خود را از خداوند اخذ کرده اند. مقدسات، اشخاص و اموری هستند که در میان حامیان یک آیین از احترام ویژه ای برخوردارند و بایستی از اهانت و استهزاء مصون باشند. بر اساس آیات قرآن اموری چون ذات اقدس الهی، کتب آسمانی، آیات الهی پیامبران، دین، مومنان و معاد مقدس شمرده می شوند. مشرکان به طرق مختلف از جمله استهزاء، دشنام، عیب جویی و نسبت های ناروا به مقدسات توهین می کردند.

خداوند متعال در قرآن کریم، برای پیشگیری از توهین به مقدسات مسلمانان، آنان را از اهانت به مقدسات مشرکان باز داشته است.

قرآن کریم در برابر اهانت به مقدسات به تناسب موقعیت، برخوردهای متفاوتی دارد. و شیوه هایی چون موعظه و نصیحت، ترک هم نشینی و دوستی و در عین حال صبر و به یاد خدا بودن و در نهایت مقابله به مثل را به مسلمانان ارائه می کند.

کلید واژه ها: قرآن، مقدسات، اهانت، توهین، استهزاء، سبّ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه
۳	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۴	۳-۱- هدف تحقیق.....
۴	۴-۱- پیشینه تحقیق.....
۵	۵-۱- روش تحقیق.....
۶	۶-۱- سوالات تحقیق.....
۶	۷-۱- فرضیه تحقیق.....
۶	۸-۱- تعاریف مفهومی.....
۷	۱-۸-۱- مقدسات.....
۸	۱-۱-۸-۱- قداست در قرآن کریم.....
۱۰	۱-۲-۸-۱- اهانت.....
۱۰	۱-۲-۸-۱- اهانت در لغت.....
۱۳	۱-۲-۲-۸-۱- اهانت در اصطلاح کلامی.....
۱۴	۱-۳-۸-۱- توهین.....
۱۴	۱-۳-۸-۱- توهین در لغت.....
۱۶	۱-۳-۲-۸-۱- توهین در اصطلاح حقوقی.....
۱۶	۱-۴-۸-۱- استهزاء.....
۱۶	۱-۴-۸-۱- استهزاء در لغت.....
۱۷	۱-۴-۲-۸-۱- استهزاء در اصطلاح اخلاقی.....
۱۹	۱-۵-۸-۱- سبّ.....

۱-۵-۸-۱-سبّ در لغت..... ۱۹

فصل دوم: مقدسات مورد اهانت از نگاه قرآن

- ۱-۲-ذات اقدس الهی..... ۲۳
- ۲-۲-کتب آسمانی..... ۲۵
- ۳-۲-آیات الهی..... ۳۲
- ۴-۲-پیامبران..... ۳۸
- پیامبرانی که مورد توهین و استهزاء قرار گرفته اند. ۴۱
- الف) حضرت نوح (ع) ۴۱
- ب) حضرت ابراهیم (ع) ۴۱
- ج) حضرت موسی (ع) ۴۲
- د) حضرت عیسی (ع) ۴۳
- ه) پیامبر اسلام (ص) ۴۳
- ۵-۲-احکام دین..... ۴۸
- ۱-۵-۲-استهزای عبادت (نماز و اذان) ۴۸
- ۲-۵-۲-استهزای صدقه دادن..... ۴۹
- ۶-۲-دین..... ۵۰
- ۷-۲-مومنان..... ۵۱
- ۸-۲-معاد..... ۵۶

فصل سوم: انواع اهانت از نگاه قرآن

- ۱-۳-استهزاء..... ۶۱
- ۱-۱-۳-اشاره..... ۶۲
- ۲-۱-۳-تکذیب..... ۶۴
- ۳-۱-۳-استهزاء با حرکت سر و دهان..... ۶۵

۶۹۳-۱-۴-درخواست های نامعقول و بهانه جویی
۷۴۳-۱-۵-کنایه
۷۶نکاتی درباره (راعنا)
۷۸۳-۲-دشنام
۸۱۳-۳-عیب جویی
۸۳۳-۴-نسبت دادن القاب ناروا (تهمت)
۸۴۳-۴-۱-ساحر خواندن پیامبران
۸۹۳-۴-۲-مجنون خواندن پیامبران
۹۲۳-۴-۳-کاهن شمردن پیامبران
۹۴۳-۴-۴-سفیه خواندن پیامبران
۹۶۳-۴-۵-شاعر نامیدن پیامبر (ص)
۹۹۳-۴-۶-کذاب خواندن پیامبران

فصل چهارم: شیوه های تدریجی برخورد با اهانت کنندگان از نگاه قرآن

۱۰۲۴-۱-موعظه و نصیحت
۱۰۸۴-۲-ترک همنشینی
۱۱۲۴-۳-ترک دوستی
۱۱۳۴-۴-صبر و یاد خداوند
۱۲۰۴-۵-مقابله به مثل
۱۲۷نتیجه گیری و جمع بندی
۱۳۰منابع و مأخذ

فصل اول

مقدمه

با توجه به گسترش اسلام در جهان و بیداری ملتها، فعالیت های اسلام هراسی و اسلام ستیزی نیز رو به افزایش است.

از صدر اسلام، اهانت به مقدسات به روش های گوناگون از جمله استهزاء، دشنام، لقب گذاری و عیب جویی و... وجود داشته که قرآن کریم به بیان آن ها و روش های برخورد با آن پرداخته است. آیاتی از قرآن ابعاد مختلف این مسأله را بیان کرده است؛ از جمله: روش های اهانت، مقدسات مورد اهانت، روش برخورد با آن، آثار استهزاء و عوامل آن.

باید دانست که اقدامات کینه توزانه علیه اسلام، آغاز یک جریان نیست؛ بلکه یک مرحله از روند طولانی مدت مقابله با اسلام و مقدسات آن می باشد.

آنچه که امروزه آماج حمله دشمنان اسلام قرار گرفته است اصل اسلام و قرآن مجید است. اقداماتی از قبیل هتک حرمت روز عاشورا، اهانت به قرآن، خیانت سلمان رشدی، اقدام کاریکاتوریست دانمارکی و ساختن دهها فیلم ضد اسلامی در هالیوود و یا اهانت به زنان محجبه در کشورهای مختلف، حلقه دیگری از زنجیره ننگینی است که از صدر اسلام تا کنون برای مقابله با مسلمانان وجود داشته است.

اینک، در تحقیق حاضر در پی بدست آوردن مصادیق و مواردی از آیات کریمه که پیرامون مسئله استهزاء و توهین مقدسات بحث نموده است می باشیم. لذا به نمونه هایی چند از موارد فوق اشاره می نماییم:

اولا آیات قرآن از دشنام به دیگران نهی می کند تا به وسیله آن به مقدسات ماتوهین نشود
مانند: «و لا تسبوا الذین یدعون من دون الله فیسبوا الله عدوا بغير علم کذلک زینا لکل امه عملهم ثم الی ربهم مرجعهم فینبئهم بما کانوا یعملون» (انعام: ۱۰۸)

ثانیا دشنام و ناسزا گویی و اهانت به دیگران راکه ممکن است در قالب تمسخر و امثال آن باشد نهی می کند مثل: «ویل لکل همزه لمزه» (همزه: ۱) و «یا ایها الذین ءامنوا لا

يسخر قوم من قوم عسى ان يكونوا خيرا منهم و لا نساء من نساء عسى ان يكن خيرا
منهن و لا تلمزوا انفسكم و لا تنازوا بالالقب بئس الاسم الفسوق بعد الايمان و من لم
يتب فاولئك هم الظالمون» (حجرات: ۱۱)

ثالثا اهانت های دیگران نسبت به پیامبر و یاران او را به صراحت بیان می کند مانند: « و
قالوا يا ايها الذي نزل عليه الذكر انك لمجنون » (حجر: ۶)

رابعا در مقام پاسخگویی مناسب به توهین کنندگان می پردازد مانند: « و ما انت بنعمه ربك
بمجنون » (قلم: ۲)

خامسا مومنان را در برابر اهانت های افراد بی منطق به صبر دعوت می کند مانند: «
فاصدع بما تؤمر و أعرض عن المشركين انا كفييناك المستهزئين» (حجر: ۹۴-۹۵)
سادسا مجازات اخروی برای استهزاء کنندگان بیان می دارد مانند: « يسئلون ايان يوم
الدين يوم هم على النار يفتنون ذوقوا فتنتم هذا الذي كتمتم به
تستعجلون » (ذاریات: ۱۲-۱۴)

البته موضوع بحث، تنها اهانت به مقدسات اسلام نیست، زیرا به طور کلی اهانت به مقدسات
هر یک از ادیان، بلکه اهانت به امور مورد احترام و تقدیس مشرکان و بت پرستان از نگاه قرآن
کریم، قابل طرح و بررسی است. و این رساله با همین نگاه کلی به مطالعه این موضوع می
پردازد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

از آفات رو به رشد و نگران کننده موجود در جامعه ما و جوامع دیگر آفت فداست ستیزی
وقداست زدایی و مبارزه با ارزش های دینی و مذهبی است که ضربات سخت و سنگینی بر پیکر
امنیت و آرامش اجتماعی فرود می آورد و ثبات اجتماعی را تهدید می کند.
در دنیای مدرن و پیچیده امروزی اساسی ترین نیاز بشر داشتن امنیت فکری و اعتقادی
و آسایش روحی و معنوی در پرتو عدالت بر محور حق گرایی و حرکت نمودن در مسیر تحکیم
ارزش های دینی و گام نهادن در مسیر خدا جویی است و این، نیازی است که با آفات و

چالش های متعددی، از جمله اهانت به مقدسات و قداست ستیزی مواجه است. با توجه به این مهم، باید دید قرآن در مواجهه با اهانت به مقدسات چه دیدگاهی دارد و کدام راهکار را ارائه می دهد، تا به این وسیله افراط و تفریط ها در این زمینه شناسایی و عکس العمل متناسب با آن شناخته شود.

۱-۳- هدف تحقیق

هدف از این تحقیق این است که در گام نخست، مقدسات شناخته شود و سپس روش های اهانت به آنها مورد بررسی قرار گیرد و همه جوانب آن مورد مذاقه قرار گیرد و چگونگی برخورد با آن از دیدگاه قرآن کریم معلوم شود تا به این وسیله بتوانیم هم به آموزه های دینی خود در این زمینه آشنا شویم و هم حدود و ثغور مسئله ی مقدسات شناخته شود و بدانیم که وظیفه ی ما در مواجهه با مقدسات دیگران چیست؟ و در صورت اهانت دیگران به مقدسات ما، چه برخوردی با آنها روا می باشد و چه برخوردهایی صحیح نیست.

۱-۴- پیشینه تحقیق

با توجه به این که در آیات قرآن کریم، این موضوع و جهات مرتبط با آن، مورد اشاره قرار گرفته و نیز در روایاتی از پیشوایان معصوم (علیهم السلام) درباره ی این موضوع سخن به میان آمده است، اندیشمندان اسلامی در این باره در کتاب های تفسیری و فقهی به طور پراکنده به بررسی برخی از جنبه های این موضوع پرداخته اند.

در بعد اجتماعی نیز با توجه به شرایط روز می توان در کتابهایی که ابعاد سیاسی اسلام را بیان می کنند، در این باره مطالبی را بدست آورد. مانند کتاب مدارا با مخالفان، آزادی در قرآن از سید محمد علی ایازی و احکام مرتد از دیدگاه اسلام و حقوق بشر از سیف الله صرامی . نیز پایان نامه هایی، موضوع اهانت به مقدسات یا برخی از ابعاد آن را از نگاه حقوقی، مورد بررسی قرار داده اند، مانند مقاله « بررسی جرم اهانت به مقدسات اسلام» اثر عباس زراعت که

این مطلب را از دیدگاه حقوقی بیان کرده است. (مجله حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۱) و پایان نامه «استخفاف و استهزاء از دیدگاه قرآن و سنت» اثر عبدالکریم جمال (دانشگاه تربیت مدرس) و پایان نامه «بررسی فقهی و حقوقی تعظیم شعائر و اهانت به مقدسات» تالیف فاطمه موسوی خراسانی (دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۴) و پایان نامه «جرم توهین به مقدسات مذهبی در حقوق ایران» اثر رشید عنایت تبار سما کوشی (دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۷۷) و مقاله ی «جرم اهانت به مقدسات در نظام حقوقی اسلام و کامن لا» اثر سید حسین هاشمی (مجله فلسفه، کلام و عرفان ۱۳۸۰) و مقاله ی «مسئولیت بین المللی اهانت به مقدسات جهان اسلام از دیدگاه حقوق بین الملل» اثر عباس علی عمید زنجانی (مجله اقتصاد ۱۳۶۸) و مقاله ی بررسی جرم اهانت به مقدسات مذهبی در قوانین موضوعه و متون فقهی» اثر سعید مرجانی (مجله حقوق ۱۳۸۷) و هم چنین مقاله ی «بررسی فقهی و حقوقی جرم سب النبی» اثر عباس زراعت (دانشکده الهیات و معارف اسلامی مشهد ۱۳۸۱) و مقاله ی «حریم مقدسات» اثر حمیدرضا شریعتمداری (مجله ی فلسفه، کلام و عرفان ۱۳۸۴) و «واکنش نسبت به هتک حرمت قرآن» اثر مبلغان (مجله فقه و اصول ۱۳۸۴) که همگی جنبه ی حقوقی آن را بررسی کرده اند.

ولی هیچ یک از آثار و منابع یاد شده، موضوع اهانت به مقدسات را منحصرآ از نگاه قرآن و به طور مستقل و کامل، مورد بررسی قرار نداده است. و بدین سان می توان گفت موضوع فوق از نوآوری برخوردار است که به بررسی قرآنی آن می پردازد. لازم به ذکر است در این پژوهش از ترجمه قرآن کریم آیت الله مکارم شیرازی استفاده شده است. (به استثناء دو، سه مورد که در متن به آن اشاره شده است).

۱-۵- روش تحقیق

با توجه به این که نکات و اطلاعات مرتبط با موضوع اهانت به مقدسات و مسائل جنبی آن در آیات گوناگونی از قرآن مورد اشاره قرار گرفته، بنابراین ضروری است پس از پی جویی کردن آیات مورد نظر در این کتاب الهی، به سراغ کتاب های تفسیری و نیز برخی منابع حدیثی رفت و آن ها را مورد مذاقه و بررسی قرار داد.

از این رو روش این تحقیق کتابخانه‌ای و توصیفی می باشد، به این ترتیب که پس از جمع-آوری اطلاعات لازم از منابع مزبور، به جمع بندی و استنتاج از آن ها می پردازیم.

۱-۶-سوالات تحقیق

- ۱- آیا در شریعت یا عرف تعریف خاصی از مقدسات شده است؟
- ۲- از دیدگاه قرآن وظیفه‌ی ما در مورد مقدسات دیگران چیست؟
- ۳- از دیدگاه قرآن اگر کسی به مقدسات ما توهین کرد چه برخوردهایی با آن صورت گیرد؟
- ۴- آیا از دیدگاه قرآن در همه‌ی موارد نوع برخورد یکسان است؟

۱-۷-فرضیه تحقیق

- ۱- مقدسات اموری هستند که در میان یک قوم یا طرفداران یک آیین مورد احترام هستند و برای آن ها ارزش ویژه ای قائلند.
- ۲- قرآن اهانت به مقدسات دیگران را به صورت ابتدایی جایز نمی‌داند تا این که زمینه توهین به مقدسات ما فراهم نشود.
- ۳- اهانت به مقدسات اسلام، امری زشت و نکوهیده است و جهت پیشگیری و مقابله با آن تدابیری اندیشیده شده است.
- ۴- نوع برخورد با اهانت‌کنندگان نسبت به خود شخص و شرایط موجود ممکن است متفاوت باشد.

۱-۸-تعاریف مفهومی

این پایان نامه، با چند واژه‌ی کلیدی و پر کاربرد مرتبط است که اینک به تبیین و توضیح آنها می‌پردازیم:

۱-۸-۱- مقدسات

«مقدسات» جمع «مقدسه» (تأنیث مقدس) و «مقدّس» اسم مفعول از صیغه ثلاثی مزید «تفعیل» و از ماده سه حرفی «قَدّس» به معنای «طَهَّرَ و تَبَارَكَ» (پاک شد) می‌باشد. (لویس معلوف، ۱۳۶۴، ص ۶۱۲). «القدس» یعنی «الطهر» به معنای پاکی و برکت و اسم مصدر است (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۶، ص ۱۶۸)

از این ماده: «قَدّس الله فلاناً» به معنای «طَهَّرَ و بَارَكَ علیه» آمده (همان) و نیز «قَدّس لله» یعنی (طَهَّرَ نفسه له به معنای خود را برای خدا پاکیزه کرده) آمده است (همان) «روح القدس» و «قَدّس» و «قَدّس» یعنی «جبرئیل» همان گونه که در روایات آمده است. (طبرسی، ۱۳۷۲ ش، ج ۴، ص ۹۴) مثلاً در عبارت «إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ نَفْثٌ فِي رُوعِي»، روح القدس به معنای جبرئیل است. زیرا از طهارت خلق شده است. (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۶، ص ۱۶۸)

«تقدیس» تنزیه خداوند عزوجل است (همان) و نیز به معنای تطهیر الهی (معنوی) است و (سرزمین مقدّس) و «بیت المقدّس» آن است که از نجاست به معنای شرک پاک باشد. (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲، ص ۳۹۶) و نیز گفته شده (بیت المقدّس) یعنی بیت المطهر به معنای مکانی که به وسیله آن گناهان پاک می‌شود. (همان)

و «الارض المقدسه» (سرزمین شام) یعنی مطهر و پاک و نیز مبارک که این قول قتاده است و ابن عربی نیز آن را پذیرفته است (همان) و نیز وی گفته: «مقدّس» یعنی مبارک. (همان) «القدّوس» از اسماء خداوند متعال و از کلمه (القدس) یعنی طاهر، بسیار پاک، منزّه از عیوب و نواقص گرفته شده است و به فرموده طبرسی، «الطاهر من کل عیب و نقص و آفة المنزّه عن القبائح» (طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۹، ص ۴۰۱).

برخی گویند: او پاک از داشتن شریک و فرزند است و موصوف به صفات اجسام و تجزیه و انقسام نیست، حسن گوید: اوست مبارکی که برکات از نزد او نازل می‌شود. (همان، ج ۲۴، ص ۳۴۸) و نیز مستحق تعظیم و پاک از هر نقص (همان، ج ۲۵، ص ۷).

القدّوس (با فتح قاف) هم گفته شده (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۶، ص ۱۶۸) از ثعلب نقل شده که می‌توان هر اسمی را بر وزن (فَعُول) مفتوح الاوّل بنا کرد به جز (السبوح) و (القدّوس) زیرا ضمه در این دو رایج‌تر است، اگر چه با فتحه نیز می‌آیند. (طریحی، ۱۳۷۵ ش، ج ۴، ص ۹۴)

«تقدّس» به معنای «تَطَهَّرَ» (پاک شد) آمده. (قرشی، ۱۳۶۴، ج ۵، ص ۲۵۵)

در آیه شریفه «وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ» (بقره: ۳۰) «ما تسبیح و حمد تو را به جا می آوریم، و تو را تقدیس می کنیم»، تقدیس خداوند آن است که ما او را پاک بدانیم و قبائح و نقایص را به او نسبت ندهیم و گرنه خدا ذاتاً مقدّس و پاک است. (همان)

زجاج می گوید «نُقَدِّسُ لَكَ» یعنی خود را برای تو پاک می سازیم. (ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۶، ص ۱۶۸) به بهشت نیز «حَظِيرَةُ الْقُدُسِ» گفته می شود.

در معنای «قدس» نیز اختلاف است. گفته شده منظور طهارت و پاکیزگی است، سَدّی می گوید مراد برکت است. حسن و ربیع و ابن زید گویند: منظور از قدس خداوند است و قدس و قدوَس یک معنا دارند. (طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۱، ص ۲۵۱).

ملاصدرا گوید: «القدوس» هوالمجرد المستغنی فی وجوده و حقیقته عن التعلق والارتباط بغيره (صدرالمتألهین، ۱۳۶۶، ج ۷، ص ۱۴۱) براساس سخن ملاصدرا، موجودی که در حقیقت وجود خود، بی نیاز از هر نوع تعلق و ارتباط به غیر باشد، قدوس است، بنابراین موجود بی نیاز و غنی را قدوس گویند.

در اصطلاح مفسرین، قدّوس یعنی «الطاهر من کل عیب و نقص و آفة المنزّه عن القبائح» به معنای پاک از هر عیب و نقص و آفتی و منزّه از زشتی هاست (طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۲۴، ص ۳۴۸) و مبالغه در قدس که نزاهت و پاکی را افاده می کند (علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹، ص ۳۸۲ و ۴۴۴) و تعظیم شده به پاکی صفاتش از اینکه صفت نقصی داخل او شود (طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۲۴، ص ۳۴۶) و نیز «القدوس» مشتق از تقدیس به معنای مُنَزّه از هر آن چیزی است که لایق عظمت و جلال نمی باشد. (مغنیه، ۱۹۸۱، ص ۲۹۴)

به فرد راهب نیز مُقَدِّس میگویند.

در عرف، مقدسات به چیزهایی گویند که دارای ارزش ویژه ای باشند و مقدسات اسلام، اشخاص و مفاهیمی هستند که بایستی محترم شمرده شوند و از گزند استهزا و اهانت در امان و مصون باشند.

۱-۱-۸-۱- قداست در قرآن کریم

واژه «قداست» و مشتقاتش نظیر (قدوس، قدس، نقدس، مقدس و مقدسه) ده مرتبه در قرآن کریم ذکر شده است که در دو آیه ضمن بیانی توصیفی با صراحت واژه (قدوس) در کنار

سایر صفات خداوند نام برده شده است: «هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ» (حشر: ۲۳) و «يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ» (جمعه: ۱)

بنابراین «قدوس» صفت پروردگار و مصدر و منشأ قداست می باشد و هر موجود و یا عمل مقدسی قداست خود را از خداوند اخذ کرده است. همان طور که بیان شد صدرالمتألهین پس از تعریف قدوس به «بی نیاز از هر گونه تعلق و ارتباط به غیر» می گوید: فقط خداوند، مقدس از تعلق به شیء است. (صدرالمتألهین، ۱۳۶۶، ج ۷، ص ۱۴۱)

و نیز چنان که اکثر مفسران آورده اند: «القدوس، المنزه عن كل نقص في ذاته و المبرء من كل عيب في صفاته و الطاهر من شوائب الافات و العاهات الموجبه للجهل والعجز و الحاجه في افعاله» (رستگار جویباری، ۱۳۸۲، ج ۴۶، ص ۲۱۴).

این معنا از قدوس فقط در مورد خداوند صدق می کند و به یقین تنها قدوس مطلق بالذات خداوند است و سایر مقدسات در ارتباط با خداوند به قداست دست می یابند.

چنان که در آیه شریفه «نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ» (بقره: ۳۰) «ما تسبیح و حمد تو را بجا می آوریم، و تو را تقدیس می کنیم.»، واژه ای تقدیس به خداوند اختصاص یافته، و در تفسیر آن گفته اند: نقدس از مصدر تقدیس به معنای تنزیه از نواقص است و (لام لک) برای تأکید در اختصاص و ضمیر (ک) خطاب به خداوند است یعنی برای شایستگی ذاتی آفریدگار و اهلیت او، همواره او را پرستش نموده و از نواقص امکانی تنزیه می نماییم، بدون شائبه خوف و یا طمع (حسینی همدانی، ۱۴۰۴، ج ۱ ص ۱۰۱).

صفت قدوس جلوه های گوناگونی در مخلوقات الهی دارد، انسان با جنبه و زمینه قدسی آفریده می شود و با تقرب به قدوس مطلق، قداست یافته، مقدس می شود.

ملائک نیز مقدس آفریده شده و تجلی دیگری از قدوسیت خداوند می باشند. همچنین برخی اعمال، زمان ها، مکان ها و اشیاء در ارتباط با خدا قداست یافته اند. (یعقوبی، ۱۳۸۶، ص ۴۹)

در آیات شریفه «فَاَخْلَعْ نَعْلَيْكَ اِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى» (طه: ۱۲) «کفش هایت را بیرون آر، که تو در سرزمین مقدس «طوی» هستی.» و «اِذْ نَادَتْهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى» (نازعات: ۱۶) «در آن هنگام که پروردگارش او را در سرزمین مقدس «طوی» ندا داد»،